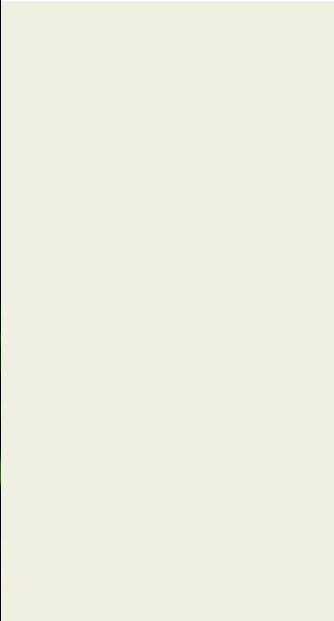

KRŠKO

**Turistično
spoznavanje**
*kulturnozgodovinskih
dragocenosti občine*

Drago Medved

KRŠKO

*Turistično
spoznavanje
kulturnozgodovinskih
dragocenosti občine*

KRŠKO

Razčlenjen in hkrati razpotegnjen svet ob Savi, tako tisti, ki se spogleduje z Gorjanci, kot tisti, ki sili preko levega brega Save na sever v pradavni Norik, skriva v svojih nedrjih neprecenljive zaklade preteklosti in sedanjosti. Danes je Krško osrednje mesto Posavja in občinsko središče.

Kako do nas?

Po avtocesti Ljubljana-Zagreb. Pri Drnovem je odcep za Krško. Iz mariborsko-celjske smeri se pripeljete po obsavski cesti in malo pred Krškim je odcep za Brestanico in Senovo. Od tam naprej vas cesta pelje na Kozjansko. Kdor potuje z vlakom,

bo imel kar tri postaje: Brestanica, Krško in Libna. Tod vozijo vlaki iz ljubljanske, mariborske ali zagrebške strani.

Osebna izkaznica občine Krško

Občina Krško meri 345 km² in šteje okrog 28.000 prebivalcev. Krško je ena večjih občin v Sloveniji. Ima 15 krajevnih skupnosti. V novejšem času je znana po največji papirnici v državi in nuklearni elektrarni. Gospodarski razvoj je s podjetništvom, trgovino, obrtjo, kmetijstvom in turizmom v vse večjem razmahu. Občina Krško je pobratena z nemškim krajem Obrigheimom in srbsko Bajino Bašto.

Starodavno Krško . . .

Sava

Sava! Najdaljša slovenska reka, ki kot vse reke na svetu, ločuje in povezuje. Usodno je vplivala na nastanek in razvoj naselja. Med njo in hribom se je razvila poldrugi kilometer dolga glavna ulica. Z 19. stoletjem, ko je mesto izgubilo trgovskoprometni pomen, se je prijetnost življenja in miru na tej strani Save ohranilo, vse drugo je prešlo na drugo stran reke, na Videm. Tam so speljali železniško progo, zgradili večino industrije, banko, hotel, kulturni dom. Krška stran je rasla s stanovanjskimi hišami, trgovino in obrtnimi dejavnostmi. Obe strani reke sta se spojili v celoto. Še danes se v Krškem zrcali kot odsev razmer časa zaradi vpliva reke tudi tako, da je Krško edino mesto v državi, ki spada pod dve škofiji. Odkar so leta 2006 ustanovili celjsko in novomeško škofijo, spada levi breg Save pod celjsko, desni pa pod novomeško. Ima tudi dve župniji in dva mavzoleja, dve gasilski društvi in dve lovski družini. Bi mu lahko rekli mesto na kvadrat? Po slikovitosti in lepoti prav gotovo!

Starodavno Krško ...

Starodavno Krško, Bogenski, Celjski, Habsburški

Starodavno **Krško** je z mestnimi pravicami »šele« leta 1477 ujelo druga starejša slovenska mesta. Toda ime kraja najdemo v pisni obliki že davnega leta 895 v listini,

s katero nemški kralj Arnulf podarja svojemu fevdniku Valtunu v popolno last vrsto posesti (et aliud predium ultra fluvium Sowam **Gurcheuelt** nuncupato).¹

Starodavno Krško . . .

Ime kraja se ponovno pojavi v listini iz leta 1154. Vse omembe se nanašajo na posest in grad, ki je bil sprva v lasti rodu **Heme Krške** s Koroškega. Zato je prav, da svoj potep po Krškem začnemo kar pri razvalinah tega gradu, ki je pozneje prišel v roke gospodov **Bogenskih**, ki so imeli tu svoje ministeriale in so se po kraju imenovali Krški. Leta 1189 je grad prešel v roke salzburške nadškofije, v letih 1351-1456 pa so z njim gospodarili mogočni **Celjski grofje in knezi**. Grad je od Svibenskih kupil **Friderik II.**, ki je s svojo ženo **Elizabeto Frankopansko** na gradu nekaj časa tudi bival, zato se je trg pod gradom tudi lepo razvijal.² Friderik II. je dal kraju vrsto privilegijev – kot trg se kraj prvič omenja leta 1343 – in podprl razvoj obrti. Med prvimi so bili gostilničarji, mesarji, usnarji in krojači. Slednji so imeli kar svoj bratovščinski red in dva oltarja. Na gradu je bila od leta 1391 tudi kaplanija in kapela sv. Nikolaja, ki so jo Celjski postavili v soglasju z leskovskim župnikom Gregorjem.

~ *Kužno znamenje iz 17. stoletja*

1 | *Krško skozi čas 1447-1977, Zbornik ob 500-letnici mesta, Krko 1977: Jože Mlinarič: Krško in njegova gosposčina v srednjem veku, str. 28*

2 | *Krško skozi čas 1447-1977, Zbornik ob 500-letnici mesta, Krko 1977: Jože Mlinarič: Krško in njegova gosposčina v srednjem veku, str. 28*

Starodavno Krško

Po smrti zadnjega Celjana **Ulrika II.** v letu 1456 je na gradu sicer še bivala Ulrikova vdova **Katarina**, kajti to je bil edini grad, ki ji je ostal od celotne celjske dediščine in ji ga je cesar **Friderik III.** prepustil v dosmrtno uživanje. Leta 1460 pa je upravo gradu prepustila svojemu oskrbniku in odšla v Dubrovnik.³ V gradu so bivali **Janez Ungnand**, goreč zagovornik protestantizma, kasneje tudi grof **Jurij Thurn**, njegovi dediči so grad prodali Janezu Valvasorju, ta pa ga je v oporoki zapustil baronu **Inocencu Moškonu**. Grad so odslej **Habsburžani** oddajali v zakup. Sčasoma je začel propadati in že v 18. stol. naj ne bi bil več naseljen.

~ Ostanke gradu

Šajspoh

Toda to nam ne brani, da se ne bi peš odpravili k njegovim ostankom. Začnemo lahko na Hočevarjevem trgu in vstopimo v ulico Pod Goro. Na njenem vogalu je nekoč stala hiralnica, ki je ni več, kakor tudi ne stavbe stare ljudske šole. Vidni so še ostanki stopnic na šolskem vrtu, ki je služil za poučevanje vrtnarstva. Na desni strani omenjene ulice je na nekdanjih vrtovih premožnih meščanov nekaj stanovanjskih blokov. Za njimi je majhen park, v katerem stoji največja rdeča bukev v Sloveniji.⁴

Pred parkom je vodnjak. Župnišče je znamenita stavba iz 17. stoletja, v 18. stoletju je dobila še prizidek. Pri vodnjaku je takoimenovana »gasa«, ki vodi do Save. Od nje pa do konca ulice Pod Goro se je prijelo ime Šajspoh po hudourniškem strelskem potoku, ki priteče iz Ror. Strelski potok je po nemško Schützbach in ljudje so ga poenostavili v Šajspoh – »Posrani potok - gasa.«⁵ Tako smo prispeli do vznožja starega gradu, nekdanj mogočne graščine, ki je med ljudmi ohranila spomin na ljubezen med Veroniko Deseniško in Friderikom.

Zavita stezica nas pelje do vrha, od koder je lep razgled na Krško, ob lepem vremenu tudi na Gorjance. Od gradu ni ostalo drugega kot nekaj južne stene, na severu pa skromen ostanek zidu in del severnega stolpa. Vidni so strelski jarki iz 2. svetovne vojne. Za počitek

⁴ | Pot naših prednikov, Pot na grad celjskih grofov, zloženska, Založila Občina Krško, Krško brez letnice
⁵ | Prav tam

Sprehod po Krškem

pa prav pridejo klopi. Pot lahko nadaljujemo na drugi strani proti Guntam, ki je nekoč vodila do grajske pristave s hlevi. Od tu pridemo do Save in ceste Brestanica – Krško. Od tu lahko gremo skozi Rore proti Gori in Dunaju, kjer so našli keltsko grobišče. Ob tej poti je spomenik iz 2. svetovne vojne, posvečen ujetim prvim krškim borcem. Bili so prva oborožena skupina v Sloveniji v boju proti okupatorju.

Habsburžan **Friderik III.** je sklenil, da bo zaradi naraščajočih turških vpadov Krško spremenil v močnejšo obrambno trdnjavo. Zato je Krško leta 1477 povzdignil v mesto, njegove prebivalce pa v meščane. Mestu je podelil tudi pečat in grb. Dobili so mestni svet in mestnega sodnika ter pravice do dveh sejmov.⁶

~ Rdeča bukev, največja v državi

Za duha in telo

Že pred letom 1477 so v Krškem zgradili cerkev **sv. Janeza Evangelista**. V mestnem grbu, ki izhaja iz omenjenega leta, je tudi Janez Evangelist. Da je dobil svoje mesto v Krškem, se mora zahvaliti

bližini vinske trte in prometnemu položaju kraja. Na njegov god 27. decembra pijejo njegovo vino »šentjanževец« za srečno pot in za uspešno sklepanje trgovskih kupčij, Krško pa je bilo znano po sejmih. V Krškem je bil torej varuh vina, popotnikov in gostišč. Današnjo podobo je cerkev dobila po letu 1894, ko so jo povzdignili v župnijsko cerkev in jo z obsežnimi prezidavami preuredili v neoromanski slog, kar je denarno omogočala **Josipina Hočvar**.

Notranjost ladje je banjasto obokana in slogovno neopredeljiva, le prostor pod pevskim korom je ohranil še nekaj baročnega značaja. Prav tu je nagrobnik iz belega marmorja, posvečen mestnemu svetniku in trgovcu **Andreju Koprivi**, ki je umrl leta 1648. Drugi nagrobnik je iz črnega kamna. Postavil ga je župnik **Gašper Thunkelsteiner** svojim staršem, bratom in sestram. Oba nagrobnika sta kvalitetna predstavnika zgodnjega baroka.

~ *Blagoslov vina 27. decembra na god Janeza Evangelista.
Sodelujejo vitezi Evropskega reda vitezov vina, Konzulat za Slovenijo.*

Sprehod po Krškem

Zanimiv je krstilni kamen, zaznamovan z imenom župnika **Polydorja Montagnane**, ki je bil novomeški prošt in še prej leskovški župnik, znan nasprotnik protestantov. Pod korom je na desni strani slika Oznanjenja. Gre za umetnino poznega 16. ali zgodnjega 17. stoletja. Naj od notranje opreme omenimo še oljno podobo v Marijinem oltarju. Nastala je leta 1904, naslikal pa jo je **Fran Klemenčič**. Ugledni umetnik, sodobnik slovenskih impresionistov, je bil odličen portretist, krajinar in mojster cvetličnih tihožitij. Otroštvo je preživel v Boštanju, pozneje pa je dve leti bival v Krškem.

Spoštovanja vredna umetniška dela je Krško dobilo s plastikama na pročelju te cerkve. Plastike so izklesane iz istrskega kamna in so delo

~ Pročelje cerkve sv. Janeza Evangelista s plastikami Ivana Zajca. Na levi detajl s prikazom čudeža s kelihom.

~ Notranjost cerkve in galerija

kiparja Ivana Zajca, ki je pozneje izklesal tudi Prešernov spomenik v Ljubljani. Plastike v Krškem so bile končane leta 1899.

Sprehod po Krškem

V čelu stoji v niši kip Brezmadežne, nad portaloma sta velika okrogla reliefna medaljona in tudi timpanona sta reliefno okrašena. Relief sv. Trojice je v klasični kompoziciji, bolj živahna sta oba medaljona. Zlasti zgovoren je prikaz čudeža sv. Janeza s kelihom.⁷ Ko smo že pri tej cerkvi: ob njej stoji, v smeri proti Savi, kužno znamenje iz 17. stol., ki so ga sem prenesli od drugod in zdaj priča o nadlogi, ki je večkrat pestila mesto.

Oglejmo si še ostale sakralne objekte v Krškem. Prav ob cerkvi sv. Janeza Evangelista na Valvasorjevem nabrežju, stoji cerkev **sv. Duha**, ki je dobila sedanjo podobo leta 1777, po prenovi leta 1966 pa je v njej galerija za likovne razstave. Arhitekturno predstavlja lep poznobaročni spomenik, delo pripisujejo znamenitemu **Johannu Fuchs**. Na njenem pročelju je grb grofov **Auerspergov**.

~ Cerkev sv. Duha

Sprehod po Krškem

Samostan, pridi v bran

Ostanimo še v mestu. Tu nas pozdravlja **kapucinski samostan s cerkvijo**. Krški meščani so leta 1634 poslali vodstvu kapucinske province prošnjo, naj bi se redovniki naselili v mestu, da bi bili v »pomoč krškim župnikom, ki so pogosto odsotni.«⁸ V mesto naj bi prišli tudi zaradi tega, da bi se še bolj utrdilo katolištvo po umiku protestantske dobe.

Temeljni kamen so položili junija 1640. Po štirih letih je bila gradnja samostana končana in tudi cerkev, ki so jo posvetili 1644 v čast **Materi božji**.

Letnica 1718 na portalu prča o baročni prezidavi, ki je dala cerkvi sedanjo obliko. Ladjo prekriva banjast obok, ki ga pokrivajo figuralne fresko slikarije celjskega podobarja **Ivana Gosarja** iz leta 1897. Njegove so tudi slike v stranskih oltarjih.⁹ Samostansko dvorišče ni veliko, a je ljubko urejeno, na njegovi zahodni steni je sončna ura.

~ Knjižnica in samostan s cerkvijo

~ Dvorišče s sončno uro

8 | Krško skozi čas: Metod Benedik: Krško in okolica v cerkvenopravnem pogledu, str. 161
9 | Prav tam

Sprehod po Krškem

Dragoceni tiski

Pokukajmo še v kapucinsko baročno knjižnico, ki je v zgornjem nadstropju samostanske stavbe oziroma nad prostori današnje, sodobno urejene in bogato založene Valvasorjeve knjižnice Krško [<http://sikkrs.kk.sik.si>].

V samostanski knjižnici, ki je od leta 1988 v upravljanju Valvasorjeve knjižnice, ohranjena je celih 300 let, obnovljena pa je bila leta 1740, je 1344 knjig. Večinoma so dobro ohranjene, z značilno kapucinsko oziroma frančiščansko vezavo. V knjigah je s črnilom vpisan lastnik LOCI CAPUCINORUM GURKFELDI. Še vedno lahko vidimo leta 1695 narejen knjižni katalog oziroma kodeks, ki sodi med najstarejše ohranjene na Slovenskem. Med knjigami prevladuje nabožna literatura, v latinskem, nemškem in italijanskem jeziku. Med redkimi slovenskimi tiski je najbolj pomembnih vseh pet delov »Sacrum promptuarium« **Janeza Svetokriškega**, ter dveh delov pridig očeta **Rogeri-ja**, predstojnika samostana v letih 1711 do 1713. Najstarejša ohranjena knjiga v knjižnici je **Calepinov** latinski slovar iz leta 1502, ki ima poleg zgodovinske, danes še povsem uporabno vrednost. Dragocena je tudi knjiga znamenitega

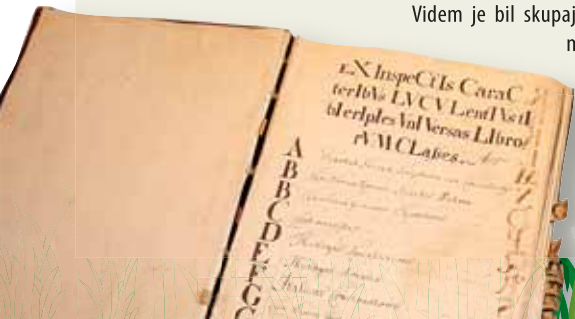
Sprehod po Krškem

teologa, polihistorja in govornika **Janeza Ludvika Schönlebna** CARNIOLA ANTIQUA ET NOVA iz leta 1681. Med redkosti sodijo trije stari tiski, ki so bili natisnjeni pred letom 1510 in knjige z vodnim tiskom, s katerim so stari tiskarji zavarovali avtorske pravice.¹⁰ V tej knjižnici so hranili tudi dva originalna izvoda Dalmatinove Biblije, a so jih zaradi gmotne stiske po letu 1945 prodali.

Na ogled je tudi zbirka oljnih podob nabožne motivike, nastale od 17. stol. naprej. Večina avtorjev ni znanih, boljša dela pa pripisujejo **Metzingerju, Herrleinu** in **Potočniku**. Kapucini hranijo tudi zbirko nabožnih oprav.

Stopimo še na drugo stran Save, na Videm. Tam nas čaka, nedaleč stran od mosta levo stara videmska pračrna, danes župna cerkev sv. Ruperta.

Videm je bil skupaj s Staro vasjo in nekaterimi manjšimi vasmi šele leta 1953 povezan z desnim bregom Save v novo mestno naselbino Videm-Krško in kasneje v Krško.

~ Originalni knjižni Kodeks iz leta 1695

~ Pater Roman v samostanski knjižnici

Sprehod po Krškem

~ Galerija slik nad knjižnico

Prvotna cerkev **sv. Ruperta** sodi v 11. stol. in je prvič omenjena leta 1155 kot sedež prafare. Postavili so jo v romanskem slogu, vendar ni od nje ostalo prav nič. Novo so pozidali v letih 1893-1897 v novoromanskem slogu. Po velikosti je sicer prekosila staro, ne pa po umetnostni vrednosti. O njej je posnet tudi krajši dokumentarni film.

In zdaj nazaj na desni breg Save.

~ Cerkev sv. Ruperta na Vidmu

Sv. Rozalija, preženi kugo

~ Kasetni strop

~ Cerkev sv. Rozalije

Če se od gasilskega doma odpravimo na **Trško goro**, kaj kmalu naletimo na cerkev sv. Rozalije. Nastala je leta 1647 kot priprošnjica zoper kugo. V njej je dragocen lesen kasetiran strop, delo **Johana Soharja** z Vidma iz leta 1666. Leta 1840 so ga temeljito prenovili. Strop je po dolžini razdeljen na 12 vrst, po širini pa na 7.

Približno sredi stropa je skupina devetih kaset, na katerih so upodobljene naslednje svetnice: sv. Katarina, sv. Helena, sv. Lucija, sv. Apolonija, sv. Rozalija, sv. Cecilija, sv. Uršula, sv. Margareta in sv. Barbara. Cerkevna zavetnica je naslikana ležeča v skalni votlini, ob njej je letnica 1666, vse druge svetnice so upodobljene stoje, pred pokrajino in s svojimi atributi.¹¹ Desno ob

vhodu v cerkev na južni steni ladje je tudi plošča z zahvalo dobrotnici Josipini Hočevalar, ki je obnovila cerkev, napis pa je sestavil advokat in pisatelj Janez Mencinger.

Če nadaljujemo pot po isti cesti na Trško goro, bomo kmalu sredi vinogradov uzrli mogočno cerkev sv. Jožefa, od koder se nam odpre pogled na Krško polje.

Prvotna cerkev je na tem mestu pogorela okrog leta 1683, kakor piše Valvasor v svoji Slavi vojvodine Kranjske. »Zgorela je s tremi oltarji, dvema zvonovoma, enim kelihom in z drugim cerkvenim posodjem in okrasjem vred.«¹²

11 | Nataša Golob: Poslikani leseni stropi na Slovenskem do sredine 18. stoletja, Slovenska matica, Ljubljana 1988, str. 147

12 | Krško skozi čas: Emilijan Cevc, Kulturni spomeniki v Krškem in bližnji okolici, str. 180

Kmalu po požaru so začeli zidati novo in jo leta 1705 tudi dokončali, kar dokazuje kronogram na glavnem portalu. Njena arhitektura je resna in mogočna. Na sredi ladje se na levi in desni strani poglobljata dve kapeli. Desna je starejša. Prezbitarij je veliko ožji od ladje. Notranja oprema ni bila izpeljana do konca. V njej dominira glavni oltar sv. Jožefa, izklesan iz črnega marmorja in intarziran z raznobarnimi kamnitimi vložki. Verjetno ga je izdelal ljubljanski

kamnoseški mojster **Luka Mislej** okrog leta 1710.¹³ Oltar sv. Florjana iz okoli leta 1660 so v cerkev prenesli pozneje. Iz srede 18. stol. je rokokojski oltar rožnovenske Marije, sliki sv. Katarine in rožnovenske Marije s sv. Dominikom pa pripisujejo slikarju **Miroslavu Tomcu**, učencu znamenitega **Janeza Wolfa**.

Spet se lahko prepustimo potepanju po starem mestnem jedru Krškega.

Prva slovenska Biblija

Dve ulici in doprsna kipa v parku zaslužnih občanov spomnita na **Adama Bohoriča** in **Jurija Dalmatina**. Močno zaznamujeta čas protestantizma in pridobivanja prvih slovenskih knjig v 16. stoletju. Jurij Dalmatin pa je Slovencem leta 1584 »podaril« prvi slovenski prevod Svetega pisma.

Adam Bohorič, ki se je rodil nekje pri Brestanici okoli leta 1520, je bil prvi slovenski protestantski šolnik in prvi slovničar slovenskega jezika. Bil je tudi glas-

beno izobražen. V Krškem je bil približno od leta 1551 do 1563 vodja lastne šole, pozneje pa ravnatelj stanovske šole v Ljubljani, za katero je

¹³ | Isto, str. 182

¹⁴ | Enciklopedija Slovenije 1, Ljubljana 1987, str. 303

~ Kiparka in medaljerka **Vladka Štoviček** med oblikovanjem doprsnega kipa **Jurija Dalmatina**

Sprehod po Krškem

~ Dalmatinova Biblija

pisal prvi pisani šolski red, kar je prvo pedagoško besedilo slovenskega avtorja. Njegovo glavno delo je prva slovenska slovnica *Arcticae horulae* (*Zimske urice*).¹⁴

Jurij Dalmatin se je rodil v Krškem okoli leta 1547. Njegov rod verjetno izhaja iz Dalmacije. Do svojega osemnajstega leta se je šolal pri Adamu Bohoriču v Krškem in je pod njegovim vplivom postal protestant. Dalmatin namreč 10. januarja 1572 iz Esslingena na Württemberškem poroča kranjskim deželnim stanovom, da je »poleg jezikovnih študij... z božjo pomočjo precej dojel in usvojil osnove prave krščanske vere, še preden se je sredi papeških temin evangelij tukaj sploh javno oznanjal.«¹⁵ Pozneje se je odpravil na Württemberško in na univerzo v Tübingenu, kjer je zanj očetovsko skrbel Primož Trubar. Celotna Biblija je izšla 1584 v 1500 izvodih, v domovino je prispela skrita v sodih in predstavlja vrh slovenske protestantske književnosti ter edinstveno delo na kulturno-zgodovinski razvojni poti slovenstva.¹⁶

V parku je bilo nekdanj pokopališče in cerkva **sv. Križa** stoji še danes, vendar svojemu verskemu namenu ne služi že od prvih let po drugi svetovni vojni. Zgrajena je bila leta 1891, ko so podrli prejšnjo cerkev **sv.**

Florjana, obe pa stali pokopališki cerkvi. Danes se imenuje **Dvorana v parku**, v njej so kulturne prireditve in drugi dogodki.

~ Nekdanja cerkev sv. Križa, danes Dvorana v parku

~ Doprsni kip Adama Bohoriča na steni ljubljanske Kresije.

Foto: Matija Tuma

15 | Krško skozi čas: Anton Slodnjak: Jurij Dalmatin (okrog 1546-1589), str. 71, 72

16 | Enciklopedija Slovenije 2, Ljubljana 1988, str. 170-171

Park zaslužnih občanov

~ Hočevarjev mavzolej

V tistem delu parka, ki meji na Gasilsko cesto in Bohoričevo ulico, stoji **Hočevarjev mavzolej** v obliki osmerokotne novogotske kapele s piramidno streho, zgrajena iz belega kamna. Ta stavba spada med najbolj zrele psevdogotske spomenike pri nas, nastala pa je najbrž po načrtu kakšnega graškega arhitekta, morda iz kroga **Georga Hauberrisserja**. V notranjosti dominira velik kip Kristusa iz belega kamna. Zakonca Martin in Josipina Hočevar sta v Krškem živela od leta 1842 in sta v zgodovini Krškega največja dobrotnika mesta. Z njunim denarjem niso zgradili le krške meščanske šole, temveč tudi druge pomembne stavbe cerkvenega, društvenega in upravnega življenja, med njimi tudi bolnišnico.

~ Nagrobnik družine Lapajne

Na tem nekdanjem pokopališču, kjer je tudi urejen park zaslužnih občanov, najdemo ob omenjenem mavzoleju tudi grob pisatelja in advokata **Janeza Mencingerja**, pa grob zaslužnega pisca prve krške zgodovine in prvega ravnatelja meščanske šole in ustanovitelja okrajne

posojilnice **Ivana Lapajnet**a. V Krško je prišel leta 1878 in tu umrl leta 1931. Kar 28 let je bil ravnatelj meščanske šole. osnoval je strokovni časopis Slovenski učitelj, bil je urednik Učiteljskega tovariša in se še posebej uveljavil kot pisec vr-

~ Mencingerjev nagrobnik

Sprehod po Krškem

ste del s področja metodike poučevanja skoraj vseh takratnih predmetov za osnovne in meščanske šole. Za posojilnico v Krškem je napisal tudi prva pravila. Napisal je tudi prvo zgodovino Krškega z naslovom Krško in Krčani – Zgodovinske in spominske črtice, ki je izšla leta 1894 v Krškem. Tukaj lahko vidimo doprsne kipe profesorja psihologije in soustanovitelja ljubljanske univerze dr. **Mihajla Rostoharja**, profesorja **Franca Vardjana**, uglednega kmetijskega strokovnjaka in pisca strokovnih knjig ter akademskega kiparja in medaljerja **Vladimirja Štovička**.

Na drugi strani ceste je tik pod hribom gasilski dom z znamenitim **gasilskim stolpom**, edinim take oblike v tem delu Evrope. Tudi tega so leta 1898 zgradili z denarjem Josipine Hočevar. Gasilcem je služil za opazovanje, sušenje gasilskih cevi in za gasilske vaje.

~ Gasilski stolp

Zadnji dom velikega Kranjca in Evropejca

Če se pripeljemo v Krško po cesti iz Sevnice po desnem bregu reke, nas v vstopu v mesto pozdravi starodavna vogalna hiša, pred katero stoji spomenik **Janezu Vajkardu Valvasorju**. Predniki znamenitega zgodovinarja, zemljepisca, narodopisca, krajepisca, kartografa, naravoslovca, tehnika, zbiratelja, risarja, založnika, vojaka in poveljnika, so bili iz Bergama. Šolal se je na jezuitski gimnaziji v Ljubljani, izkušnje si je nabiral na potovanjih po Evropi in severni Afriki ter v vojaški službi kot prostovoljec. Po štirinajstletnem potovanju se je posvetil raziskovanju domovine. Imel je bogato knjižnico, grafično zbirko z okoli 8000 listi. Na gradu Bogenšperk, kjer je bival, je nastala bogata muzejska zbirka in grafična delavnica, pravzaprav je bilo to prvo grafično podjetje na Slovenskem, v katerem so delali mnogi domači in tuji mojstri. Sistematično je raziskoval Cerknjiško jezero, hotel je zgraditi predor pod Ljubeljem.

Njegov ustvarjalni vrhunec je znamenito delo **Slava vojvodine Kranjske**, pisano v nemškem jeziku in razdeljeno na 15 knjig, vezanih v 4 dele. To je monumentalno delo, kakršnega ne premore marsikatera dežela tistega časa. Leta 1687 je postal član Kraljevske družbe v Londonu. Žal so ga stroški zbirateljske, znanstvene in publicistične dejavnosti spravili v stečaj. Prodati je moral vse svoje imetje ter

~ Spomenik Valvasorju, delo akademskega kiparja Vladimirja Štovička

Sprehod po Krškem

vse svoje zbirke. Kupil je hišo v Krškem, kamor je prišel že močno utrujen in bolan. Značilna meščanska hiša nosi danes oznako Valvasorjevo nabrežje 4. V njej je domnevno 19. septembra 1693 tudi umrl. Pokopan je verjetno v družinski grobnici v grajski kapeli v Mediji.¹⁷ Pred hišo v Krškem, na obrežju, ki nosi njegovo ime, stoji spomenik, delo kiparja in medaljerja **Vladimirja Štovička**, ki je upodobil markantno osebnost evropskega obzorja in duha, ki pa je po domovinstvu

bil Kranjec in sodi tako med najznamenitejše in najvrednejše može, ki so živeli in delali na slovenski zemlji.¹⁸

Oglejmo si še nekaj pomembnih hiš v Krškem. Na današnji Cesti krških žrtev 2

~ Valvasorjeva hiša

~ Kip Martina Hočevarja

je med leti 1882 in 1912 kot advokat živel slovenski pisatelj **Janez Mencinger**. Poslopje, ki je povezava dveh stavb, je primerek stanovanjske baročne arhitekture. Na pročelju je vzi-dana spominska plošča. Janez Mencinger je bil sprva v Krškem kot odvetniški pripravnik (1862-1871), nekaj časa je bil kot samostojni advokat v Kranju, od leta 1882 pa spet v Krškem, kjer je 1912 tudi umrl. Tako v Kranju kot v Krškem je bil občinski odbornik, v Krškem tudi župan. V Krškem je napisal svoji najpomembnejši deli, in sicer roman Abadon in potopis Moja hoja na Triglav. Najlepši literarni spomenik Krškemu pa je postavil v Meniških spominih, žal nedokončanih.

Na Hočevarjevem trgu je mogočna stavba nekdanje **ljudske in meščanske šole**. Leta 1877 sta jo postavila

17 | Janez Vajkard Valvasor Slovincem in Evropi, Katalog razstave, Narodna galerija Ljubljana, 1989, Branko Reisp: Janez Vajkard Valvasor – Življenje, delo in pomen, str. 13-47

18 | Prav tam

Sprehod po Krškem

Martin Hočevar in njegova žena Josipina, ki je bila do prve svetovne vojne druga tovrstna ustanova na Kranjskem. Meščani so se Hočevarju oddolžili leta 1895, ko so pred šolo postavili doprnsni kip, delo kiparja **Jožefa Müllnerja** iz Žužemberka. Danes je v tej stavbi **Fakulteta za logistiko mariborske univerze**.

Na levem bregu Save na Vidmu smo že omenili cerkev sv. Ruperta. Ko prečkamo Savo z desnega na levi breg in zavijemo na desno, pridemo na **Trg Matije Gubca**, na katerem stoji hotel City in velik kulturni dom, na trgu pa spomenik **Matiji Gubcu**, ki ga je ustvaril kipar **Tone Kralj** in so ga odkrili leta 1977 ob 500-letnici mesta. Pravo ime Matije Gubca je bilo Ambrož in je bil voditelj hrvaškoslovenskega kmečkega upora 1572-1573.

Krško je bilo zaradi svoje strateške lege precej vpeto v dogodke, ki so močno zaznamovali življenje ob tem delu Save, zlasti pa hrvaško-slovensko kmečko vstajo leta 1573.

Na Vidmu je pri osnovni šoli **spomenik prvim krškim borcem** iz 2. svetovne vojne, ki sta ga izdelala kipar **Vladimir Štoviček** in arhitekt **France Filipčič**, eden najvidnejših arhitektov Posavja. V Krškem je projektiral novo osnovno šolo Jurija Dalmatina in ob 500-letnici mesta Kulturni dom.

~ Kip Matije Gubca na istoimenskem trgu

~ Spomenik prvim krškim borcem

Sprehod po Krškem

Papirnica in elektrarna

Tik ob Savi se nam pogled razprostira na veliko tovarno celuloze in papirja, ki jo je leta 1938 začel graditi industrijalec **Franc Bonač** iz Ljubljane kot tovarno celuloze, ki jo je rabil za svojo papirnico v Količevem in za kartonažno tovarno v Ljubljani.¹⁹ Od leta 2000 je Vipap Videm Krško d.d. v lasti Československe obchodni banke iz Prage. Danes so največji proizvajalci papirja v Sloveniji in v tem delu Evrope. |www.vipap.si|²⁰

Nižje ob levem bregu Save pod Libno stoji prva **nuklearna elektrarna** v Sloveniji. Leta 1974, 1. decembra, je predsednik Jugoslavije – Slovenija je bila tedaj še del jugoslovanske federacije – Josip Broz Tito položil temeljni kamen za tedaj največjo gospodarsko naložbo v državi. Zgradili sta jo Slovenija in Hrvaška po skupnem sporazumu. Elektrarna je zgrajena po načrtih in z opremo ameriške firme Westinghouse Electric Corporation z močjo 632 MW. Redno je začela obratovati leta 1984. Leta 2000 so jo po-

~ Pogled na Videm, v ospredju papirnica

sodobili. Po merilih jedrske varnosti, stabilnosti obratovanja in poslovne učinkovitosti je uvrščena med najboljše obratujoče jedrske elektrarne. Letno proizvede nad 5 milijard

19 | Drago Medved: Podjetništvo na Slovenskem (1350 – 1945), rokopis knjige v pripravi za tisk
20 | www.vipap.si/production

Sprehod po Krškem

~ Nuklearka

kilovatnih ur električne energije, kar predstavlja 40 odstotkov tovrstne proizvodnje v državi. Napovedane skupine radi sprejmejo na obisk. |www.nek.si|²¹

Pa se spet vrnimo na desni breg reke. Le dober strejlaj od mosta nas pozdravlja stadion Matije Gubca, na katerem si domačini in številni turisti radi ogledajo dirke v speedwayu.

Preden zapustimo ožjo veduto Krškega, tega tako značilnega obrečnega mesta, si za hip ustvarimo podobo mesta ob Savi, kakršne že dolgo ni več, pa je del zgodovinskega spomina tega mesta. Govori o **rečnem plovnem prometu po Savi skozi Krško**, ki je imelo svoj

~ Speedway dirke v Krškem so mednarodno uveljavljene

21 | www.nek.si/nek/zgodovina,vizija_in_poslanstvo/proizvodnja

Sprehod po Krškem

navigacijski urad. Na območju občine Krško je plovba po Savi potekala že v času Rimljanov. Zadnja ladja je plula tod leta 1862.

»Povzpni« se na **Goro**, na bližnje severozahodno sosedstvo mesta. Področje istoimenske krajevne skupnosti je bilo poseljeno že v bronasti in starejši železni dobi, kar dokazujejo najdbe iz naselja **Dunaj** in se nadaljujejo v čas latena in v rimsko dobo.

Tukaj bomo našli tudi energetske točke. Cerkev **sv. Lovrenca** je stavba z vidnimi ostanke njene romanske predhodnice. Glavni oltar je iz 17. stoletja, na stenah pa so ostanke gotških slikarjev. V ladijski vogal je vzdani rimski napisni kamen s figuralno upodobitvijo. Sem so ga prinesli iz Drnovega.

~ Krško ima tudi svoj Dunaj

~ Cerkev sv. Lovrenca na Gori

Leskovec

~ Glavni oltar v župnijski cerkvi Žalostne Matere božje

Že kar del Krškega je na desnem bregu Save starodavni kraj Leskovec, ki ga obkrožajo vinogradi in sadovnjaki na prisojnih ilovnato-lapornatih Krških goricah. Tu je bil nekdanji sedež pomembne in bogate prafare, občasno tudi dolenskega arhidiaconata. Leskovec je prvič omenjen kot **Haselpach** leta 1436. Zgodovina kraja je tesno povezana s Krškim. Najpomembnejši kulturnozgodovinski spomenik v Leskovcu je **župnijska cerkev Žalostne Matere božje**, ki je prvič omenjena leta 1274 kot cerkev Marije na Jezeru. Ob njej je bila kostnica sv. Mihaela. »Župnijska cerkev v Leskovcu sodi v skupino najprepoznavnejših cerkev 16. stoletja na Slovenskem in je nepogrešljiv člen vseh večjih pregledov arhitekture, kjer je navadno postavljena v zadnje obdobje gotske umetnosti na Slovenskem.«²² Stavba, v kateri se gotske prvine podrejajo severnorenesančnim načelom, je verjetno nastala v tridesetih letih 16. stoletja ali kakor piše Valvasor, da so cerkev pozidali kranjski deželni stanovi v zahvalo za zmago nad Turki. Mogočen oltar, eden najlepših v Sloveniji, je povsem baročen. Nastal je okoli leta 1670 v delavnici ljubljanskega kiparja **A. Ferfilla**.

Stranski oltar sv. Fabijana, ki je nastal okoli leta 1660, so pozneje prenesli na Trško goro v cerkev sv. Jožefa. Sedanja stranska oltarja v ladji sta iz leta 1777; sliki Marijino kronanje ter sv. Boštjan in

22 | Daša Pahor: Župnijska cerkev sv. Device Marije v Leskovcu pri Krškem in njen nastanek v času protestantizma; Adam Bohorič, Jurij Dalmatin in Krško, Krško 2006, str. 13

Leskovec

Leskovec

Fabijan je naredil A. Herrlein, vendar so slednjo leta 1936 zamenjali s podobo sv. Družina Slavka Pengova. Slika Rožnenska Mati božja v prizidani baročni kapeli je delo V. J. Metzingerja.²³

Posebno pozornost vzbujata kamnita prižnica z aichelburškim grbom in nemškimi napisom in je severnorenesančnega tipa. Je v obliki osmerokotnega keliha in iz stebraste, s palmami okrašene noge. Prva stranica na levi ima vklesane črke, ki jih je objavil že Valvasor. Nad njimi je grb, ob njem pa črki M in D. Najnovejša objava Daše Pahor kažejo na to, da gre za kratkico tamkajšnjega župnika Martina Duellacherja in tudi grb naj bi bil njegov.²⁴ V Leskovcu je tudi cerkev **sv. Ane**. Preprosta, a lepo obnovljena baročna cerkev iz 17. stoletja je bila v

~ Rožnenska Mati božja

~ Prižnica

18. stoletju prezidana. V Velikem oltarju je slika Družina sv. Ane, ki je Metzingerjevo delo. Levi stranski oltar s sliko Trpečega Jezusa je rokokojski, v desnem oltarju iz 17. stoletja je slika sv. Roka.²⁵

V tem zanimivem kraju je nemogoče prezreti tudi grad **Šrajbarski turn**, čeprav danes ni v kakšni posebni praznični obleki. Leta 1515 so prvotni stolp Thurn am Hart zavzeli in izropali uporni kmetje. Ver-

jetno so ga v drugi četrtini 16. stoletja predelali v grad in utrdili. Značilno je arkadno dvorišče s križno obokanimi hodniki. Baročni čas je stavbi le spremenil fasado. Med lastniki se omenja tudi Janez Krstnik Valvasor, od srede 17. stoletja pa so bili njegovi lastniki grofje Auerspergi, z vmesnimi presledki vse do leta 1903.

23 | Enciklopedija Slovenije 6, Ljubljana 1992, str. 141

24 | Daša Pahor: Župnijska cerkev... str. 30-33

25 | Krško skozi čas: Emilijan Cevc, Kulturni spomeniki v Krškem in bližnji okolici, str. 190

~ Krško z okolico je pomembno sadjarsko področje

V tem gradu je poletne mesece preživljala grofica Marija Auersperg, rojena Attems (1816-1880), žena Antona Aleksandra Auersperga – Anastasiusa Grüna, ki je bila sicer amaterska, a nadarjena slikarka bidermajerskih cvetličnih tihožitij. Več njenih slik hrani Narodna galerija v Ljubljani.²⁶

Nad vhodnimi vrati je portal z njihovim grbom. V nekdanjem grajskem parku s številnimi eksotičnimi drevesi je spominsko obeležje Alfonzu Pavlinu (1853-1942), znamenitemu slovenskemu botaniku, sinu grajskega oskrbnika.²⁷

~ Grb nad portalom

26 | *Krško skozi čas: Emilijan Cevc, Kulturni spomeniki v Krškem in bližnji okolici*, str. 194

27 | *Turistični vodnik po krški občini, Krško 2003*, str. 35

Leskovec

Galerija otipljivih podob

Ob gradu je nekdanja pristava in v njej je **Galerija Vladimirja Štovička**, akademskega kiparja in medaljerja. Del prostorov za delo uporablja njegova hči **Vladka Štoviček**, akademska kiparka. Vladimir Štoviček je

vsa svoja dela poklonil krški občini. Njegov umetniški opus je izjemen. Rodil se je v Boštanju 1896. Po končani šoli za umetnostno obrt v Ljubljani je v letih 1919-23 študiral na likovni akademiji v Pragi, pozneje se je izpopolnjeval v Parizu. Kot svobodni umetnik je živel v Leskovcu. Najobsežnejši del so medalje in plakete s portreti osebnosti, v katerih je združeval kiparsko znanje, slikarsko

~ Del obsežne Štovičkove ustvarjalnosti

~ Motiv iz galerije

Leskovec

~ Notranjost mavzoleja – grofov nagrobnik

občutljivost in risarsko spretnost. Izdelal je nekaj portretov v bronu in kamnu, ustvarjal je tudi akte in figuralne kompozicije ter spomenike. Med najbolj znanimi je že omenjeni spomenik Valvasorju. Umrl je v Brežicah 1989.²⁸

Nedaleč stran od gradu je mavzolej Anastasiusa Grüna – Antona Auersperga, grofa in pesnika, državnozborskega poslanca na Dunaju. Načrt za to s kupolo prekrito stavbo je v klasicistično historizirajočem duhu izdelal graški arhitekt Konrad Lueff.²⁹ Ko je bil Anton Auersperg kot sedemnajstletni grofič Turjaški kot gojenec v Klinkowströmovem zavodu na Dunaju, je bil France Prešeren kot študent prvega letnika prava njegov vzgojitelj.³⁰

~ Mavzolej Auerspergove družine

28 | Enciklopedija Slovenije 13, Ljubljana 1999, str. 147

29 | Krško skozi čas: Emilijan Cevc, Kulturni spomeniki v Krškem in bližnji okolici, str. 191

30 | Drago Medved: Slovenski Dunaj, Celovec-Ljubljana-Dunaj, 1995, str. 77

Leskovec

V **Veliki vasi** je cerkva **sv. Martina**, kot primer v 19. stoletju predelane podeželske podružnične cerkve.

Na zadružnem – gasilskem domu je spominska plošča z imeni padlih borcev in žrtev fašizma v 2. svetovni vojni.

V **Kobilah**, nedaleč od Leskovca je na ogled **etnološka zbirka** družine Šribar. Hiša s številko Kobile 3 je nekdanja stanovanjska hiša premožnega kmeta, ki so jo postavili leta 1874 in prenovili leta 1923. Prijazno bodo sprejeli najavljene skupine. |E-pošta: lsribar@siol.net|

~ Vinska klet KZ Krško. V sodih zori modra frankinja

Drnovo – Neviodunum

Znamenit in nadvse zanimiv kraj na Krškem polju, premalo znan in uveljavljen. Vsekakor je vreden obiska, čeprav v samem kraju ni veliko videti, pa vendarle. Od Krškega je oddaljen le 6 km, sicer pa je tik ob avtocesti.

Morda vas bo relief Genija povrnil v predstave o času, ki so jih dolgoletna arheolo-

ška izkopavanja rimskega naselja s keltsko-latobiškim prebivalstvom odkrila in nam posredovala nova spoznanja o času kakih 50 let pred našim štetjem. Del izkopanin je ostal na mestu, kjer so bile najdene, to-

rej in situ, gre pa za ostanke savskega pristanišča, temeljev skladišča, stebrišča in še kaj se bo našlo. Naselje je začelo propadati v zadnjem desetletju 4. stoletja.

Keltska doba je tu pustila svojo sled tudi v imenu kraja Dunaj nad Krškim. Ime je verjetno nastalo iz besede dunum, kar pomeni trdnjavo, ilirski čas pa je ohranjen v imenu reke Save – Savus in Krke – Corcoras.³¹

Šele s prihodom Rimljanov leta 35 pred našim štetjem, v času Avgustovskih osvajanj Panonije, se je začel v Posavju nov čas. Šele sedaj je slišati za postojanko Neviodunum. Keltsko ime nevio pomeni nov, dunum pa trdnjavo, mesto. Nova naselbina v latobiškem obdobju pa je nastala šele s prihodom Rimljanov, kajti na Krškem polju ni staroselskih spomenikov, temveč so samo rimski.³²

31 | *Kulturni in naravni spomeniki Slovenije-Zbirka vodnikov*; Peter Petru: *Neviodunum-Drnovo pri Krškem*, Ljubljana 1977, str. 4

32 | *Isto*, str. 5,6

Relief Genija

Krško polje

Prvotno je bila v naselju vojaška uprava, nato civilna. Cesar Vespazijan je naselbini podelil mestne pravice in jo povzdignil v municipij s polnim imenom Municipium Flavium Latobiorum Neviodunum. Leta 350 je mesto postalo pomembno pristanišče in križišče. Tukaj so se bile koncem 4. stoletja bitke med armadama vzhodnega in zahodnega dela rimskega cesarstva. Že v 2. stoletju je mesto imelo vodovod. Močno je bila razvita tudi lončarska obrt.³³

Na Drnovem je tudi majhna baročna cerkev sv. Janeza Krstnika s starejšo prednico. Na glavnem oltarju, ki ga je dal postaviti krški sodnik Andrej Kovačič, je letnica 1665.

Razglejmo se še malo po **Krškem polju**, kjer so poleg Drnovega še vasi **Brege**, **Mrtvice** in **Vihre**. V slednji je cerkvica **sv. Urha** z glavnim in stranskim oltarjem iz 17. stoletja. Na **Gorici**, ime je dobila po edini krškopoljski vzpetini, je osrednja vaška stavba cerkvica **sv. Pavla** z ohranjenimi romanskimi elementi, glavni oltar pa je iz srede 18. stoletja. Na **Bregah** je eden večjih slovenskih **hipodromov** s kasaško in galopsko stezo.

Veliki Podlog je središče krajevne skupnosti, ki nosi ime po tem vaškem naselju. Ime je dobilo, enako

~ Cerkev sv. Miklavža

kot Mali Podlog po odrastkih krakovskega loga. V njem je sredi obdelanih njiv ljubka cerkvica **sv. Miklavža** iz 17. stoletja, ki so jo vaščani postavili z lastnimi sredstvi. Z njo naj bi se na mestu, kjer so pokopavali umrle za kugo, rešili te hude nadloge.

Glavni oltar je iz leta 1846, delo **Antona Seitza**. Med kamnitimi ploščami, ki sestavljajo cerkveni tlak, je tudi rimski napisni kamen.

33 | Enciklopedija Slovenije 2, Ljubljana 1988, str. 334,335

Bogastvo Krakovskega gozda

Krakovski gozd je izjemen svet, ki obiskovalca takoj prevzame, čim stopi v njegovo okrilje. Ponuja zanimive poglede na razvoj nižinskega poplavnega gozda, saj je s 7.000 hektarji edini v Sloveniji, kajti nekdanje obsežne hrastove gozdove med Sotlo, Krko in Savo so v 19. stoletju izsekali za potrebe tržaške ladjedelnice. Med drevesi prevladujeta hrast dob in beli gaber. V njem so rastišča redkih rastlinskih vrst, med njimi nožnične pasje čebulice (*Gagea spathacea*), močvirske logarice (*Fritillaria meleagris*) in dacijskega pljučnika (*Pulmonaria dacica*). Močvirji Trstenik in Valenčevka sta pomemben življenjski prostor dvoživk, predvsem barjanske žabe.

~ Slikovitost Krakovskega gozda

Krško polje

V osrednjem delu Krakovskega gozda je nekaj manj kot 50 hektarov zavarovanih površin kot naravni rezervat z ohranjenimi pragozdniimi značilnostmi. Tu najdemo 300 let stara drevesa, ki so visoka do 40 metrov. Zavarovani del gozda je tudi ornitološko pomemben, saj v njem bivajo redke zaščitene ptice, med njimi tudi črna žolna. Tukaj še najdemo tudi rečnega in trstnega kobilicarja, izraziti močvirski ptici.³⁴

Preden se vrnemo proti Krškemu, da bi krenili do Brestanice, Seno-vega in Koprivnice, si oglejmo še nekaj krajev na tej, desni strani Save.

Raka je slikovit kraj, v katerem so z arheološkimi izkopavanji našli ostanke poselitve iz mlajše kamene dobe. Največ najdb sodi v čas Rimljanov. Ime Raka se je prvič pojavilo v letu 1161. Še danes je ohranjen grad. Prvotni grad sodi med najstarejše v Sloveniji, saj ga prvič omenjajo že leta 1248. Kmečki uporniki so ga leta 1515 izropali in požgali. V 17. stoletju so ga obnovili **Verneški** gospodi. Je enonadstropno četverkotno poslopje z dvoriščnimi arkadami.

Sredi kraja stoji lepa in veličastna cerkev **sv. Lovrenca**. Njena prednica je bila srednjeveška, že v letu 1363 je bila tudi sedež župnije. Fasada je izdelana v poznobaročni tradiciji, nad zunanjim portalom je vpisana letnica 1795. Glavni oltar je iz leta 1857 in je delo **Mateja Tomca**. Iz kostanjeviškega samostana so vanjo prenesli orgelsko omaro, kvalitetno baročno delo iz 18. stoletja.

~ Cerkev sv. Lovrenca na Raki

~ Pročelje gradu

V naselju **Ravno**, ki ga prvič omenjajo tudi že zelo zgodaj (1214), je na vzpetini južno od avtomobilske ceste cerkev **sv. Lenarta**. Je pomemben krajinski spomenik. V stranskem oltarju je slika Križev pot iz leta 1803, ki jo je podpisal Klemen Pinxt. Glavni oltar je delo Jakoba Groma iz leta 1888. Zunaj naselja Koritnica stoji cerkev **sv. Petra**. Glavni oltar je iz leta 1660, fasada pa je barokizirana. Zunaj vasi **Vrh pri Površju** stoji cerkev **sv. Neže**. Zanimiva starejša stavba ima dva oltarja iz 17. stoletja, v glavnem pa je vpisana letnica 1758, baročna streha pa nosi letnico 1809. Cerkev **sv. Marjete** zunaj vasi **Podulce** je značilen primer preproste romanske podeželske podružnice.

V **Senušah** se tudi ponašajo z arheološkimi najdbami, zlasti s halštatskim gomilnim grobiščem pri Brezjah, pri Straži pri Drenovcu pa so odkrili ostanke rimskih grobov in stavbe. V cerkvi **sv. Lucije** je pomemben glavni oltar z letnico 1826.

Južno od Straže stoji cerkev **sv. Valentina** iz 17. stoletja. Glavni oltar je leta 1887 prenovil **Janez Kušlan**. Zanimivi so kipi sv. Valentina in dveh vojakov, v zunanji cerkveni steni je vzidan rimski kamen.

V **Velikem Trnu** se ponašajo z arheološkimi najdbami še iz časa neolitika. Šolo so dobili že leta 1892.

Župna cerkev **sv. Duha** je bila zgrajena 1885 in leta 1985 deležna večje obnove. V njej je kar pet oltarjev, ob glavnem še dva daritvena in dva stranska. V glavnem oltarju

~ Cerkev sv. Duha v Velikem Trnu

je umetniško vredna slika Prihod sv. Duha, delo slikarja **Janeza Klemenčiča** in Križev pot istega avtorja iz leta 1907.

Krško polje

V **Dalcah** je cerkev **sv. Andreja** najstarejša na tem območju. Starejši ladji je prizidan gotski prezbiterij. Naslikani prizori prihoda svetih Treh kraljev sodijo v začetek 15. stoletja. Nad vasjo **Ravni** je cerkev **sv. Vida**. Starejši ladji so leta 1778 prizidali prezbiterij, iz istega časa je tudi rokokojski glavni oltar. Na gričku nad **Nemško goro** stoji cerkev **sv. Štefana**. Stranski oltar sodi v 17. stoletje, glavni pa v drugo polovico osemnajstega. Tukaj vsako leto na Štefanovo blagoslovijo konje.

Na območju Velikega trna je tudi **Ajdovska** ali **Kartuševa jama**. Je kraška votlina z dvema vhodoma nad dva hektarja veliko dolino Podjamo (Kartušev dol) pri Nemški vasi. Raziskave jame, začele so se leta 1884, intenzivneje pa po letu 1967, dokazujejo poselitev tega območja v mlajši kameni dobi, ko je jama služila za pokope ter kot poslovilni prostor in svetišče, v katerem so častili zagrobno življenje in častili bogove. Jama je v poznejših časih služila kot zatočišče. Do nje najlažje pridemo iz vasi Brezovska gora. Po mnenju nekaterih speleologov in tudi po ljudskem izročilu je jama le preddverje obsežnejšega podzemlja. V vasi Brezovska gora deluje Zavod Vrbov Log, v katerem razvijajo programe in delavnice o spoznavanju in varovanju naravne in kulturne dediščine, o iskanju znanja in razvijanju k naravi usmerjeni duhovnosti. [www.vrbov-log/]

Podajmo se še na južno stran avtoceste. Tu nas pozdravlja kraj **Podbočje** in je na skrajnem jugovzhodnem delu krške občine. V **Gadovi peči** in na **Bočju** so najbolj znane lege vinske trte za znameniti cviček. Arheološke najdbe v **Ajdovski, Levakovi jami v Dolu** pri Podbočju dokazujejo neolitsko in halštatsko poselitev. Izredno pomembno je najdišče **Stari grad** nad Podbočjem. Izkopavanja so odkrila sledove halštatskega gradišča in grobišča, naselje pa se je nadaljevalo še v latenu.

~ *Vhod v Ajdovsko jama*

Znamenit je marmorni kip leva, del rimske nagrobne arhitekture. Njegovo kopijo so leta 1999 postavili sredi obnovljenega trga v Podbočju, pred cerkvijo sv. Križa. Tako kot cerkev se je sprva imenoval tudi kraj Podbočje in se prvič omenja leta 1249. Na **Starem gradu** je stal srednjeveški grad, ki je v 13. stoletju imel še svojo kovnico denarja.

Župna cerkev **sv. Križ** stoji sredi trga od leta 1907. Njena predhodnica je bila verjetno romanska, saj jo kot župno cerkev omenjajo že leta 1249. Glavni oltar so leta 1962 prinesli iz bolnišnične kapele v Ljubljani. Stranski oltarji in kipi so iz leta 1908. V prezbiteriju so vitraži po načrtih akademskega slikarja **Staneta Kregarja**.

V Podbočju stoji znameniti **tročelni kamniti most**, ki je edina ohranjena tovrstna tehnična dediščina na območju širše regije.

Na **Gradcu** stoji objekt **sv. Miklavža** z romanskimi prviniami, gotski portal pa ga po nastanku uvršča verjetno v 14. stoletje. Na **Frlugi** je stavba **sv. Katarine**, prav tako

Krško polje

~ Tročelni kamniti most v Podbočju

Krško polje

~ Perišče pri Zdolah

z romanskimi prvini in s fragmenti baročnega slikarstva pod notranjim ometom. Ob njej stoji mogočna stara lipa.

Čisto na vzhodnem koncu meje krške občine je **Dolenja vas**, tudi krajevna skupnost s kraji Stari grad, Libna, Spodnja Libna, Spodnji Stari grad in Pesje. Cerkev **sv. Marije** je baročna stavba iz 17. stoletja, v zadnjem desetletju 19. stoletja so jo predelali. Sredi kraja stojijo spomenik izgnancem v 2. svetovni vojni, vaški vodnjak in kapelica. V **Starem gradu** je cerkva **sv. Miklavža** iz leta 1672, na stavbi nekdanje osnovne šole pa je vzidana spominska plošča izgnancem.

Od tu se še odpravimo na **Zdole** nad Krškim z naselji Pleterje, Anovec, Ravne in Kostanjek. Zdole omenjajo že v 13. stoletju kot posest salzburških škofov. Cerkev **sv. Jurija** na Zdolah je v osnovi baročna stavba iz okoli leta 1700. Vsako leto pripravijo slikovito jurjevanje.

Današnja podoba v neoromanskem slogu je dobila v 19. stoletju. Sredi vasi stoji **spomenik padlim borcem iz žrtvam fašizma**. Na **Kostanjku** je cerkev **sv. Vida**, v jedru morda srednjeveška stavba. Glavni oltar nosi letnico 1878.

Brestanica, Rajhenburg

Ko se vračamo proti Krškemu, se na levem bregu Save povzpniš še na **Libno**, od koder se nam bo odprl čudovit pogled na Krško polje. Na vrhu nas bo pozdravila cerkva sv. Marjete. Vrh griča je bila prazgodovinska naselbina. Izkopavanja iz leta 1975 so pokazala 6 naselbinskih slojev z obrambnimi konstrukcijami.

Libna je bila poseljena v starejši in mlajši železni dobi med 700 in 30 leti pred našim štetjem, ter nato v antiki okoli leta 265. Arheološka znamenitost je postala že pred več kot sto leti zaradi bogatih gradbenih najdb. V šestdesetih letih 20. stoletja so izkopali grobišče z nad 70 gomilami, ki so vsebovale več skeletnih grobov s prdatki.

~ Ohranjene freske iz okoli leta 1600

~ Rajhenburg - del grajskega atrija

Brestanica

Če se peljemo iz Krškega proti Celju, uzremo kmalu za Krškim na levem bregu Save nad **Brestanico** mogočen grad Rajhenburg. Tako se je od nekdanj imenoval tudi kraj pod njim, ob sotočju istoimenskega potoka in Save, eden najstarejših krajev v Sloveniji. Prazgodovinske arheološke najdbe pričajo o zelo zgodnji poselitvi kraja. V času

Rajhenburg

Najprej se odpravimo na grad **Rajhenburg**, ki leži na strmem, okrog 60 m visokem skalnem pomolu nad Brestanico. Je najstarejši na Slovenskem izpričan grad. Posredno je grad Rajhenburg prvič omenjen leta 838, ko naj bi pri grofu Solohonu po koncu vojne z Bolgari dobil tu zatočišče slovansko-panonski knez Pribin.

35 | Brestanica, zbornik člankov in razprav, Brestanica 1982; Peter Petru: Rimska cesta Neviodunum-Celeia in vloga Brestanice v starejših arheoloških obdobjih, str. 12-15

rimskega imperija je bilo tu pomembno prometno vozlišče, skozi katerega je vodila cesta Neviodunum – Celeia. Tudi miljniki, ki so jih našli ob Savi nasproti železniške postaje in oporni zid nakazujejo, da je tu stal most, preko katerega je vodila rimska cesta, in sicer v letih 238 za časa cesarja Maksima in 268 za časa cesarja Marka Avrelija.³⁵

~ Spomenik izgnancem

Brestanica, Rajhenburg

Na stare čase, pred prvo uradno omembo gradu je vezan najstarejši del kraja Brestanica, ki se imenuje Kantalon, tik pod gradom, kjer je cerkev sv. Petra. Tu naj bi po mnenju zgodovinarja Trstenjaka stal slovanski poganski tempelj.

V virih je Rajhenburg prvič omenjen leta 895, ko je vzhodnofrankovski kralj **Arnulf** podelil svojemu fevdniku **Valtunu** v popolno last tri kraljeve kmetije ob Savi pri Rajhenburgu (Richenburg). Ker beseda burch pomeni utrjeno postojanko, je torej takrat že stal prvi rajhenburški grad, ki je pozneje kot dediščina grofice Heme leta 1043 postal last salzburške nadškofije. V času ogrskih vpadov v dolino Save je bil uničen, zato ga je salzburški nadškof Konrad pred letom 1147 na novo pozidal. Ves čas je bil v posesti salzburške nadškofije, z njim pa je 300 let upravljala ministerialna družina gospodov Rajhenburških, ki so imeli od leta 1500 tudi pravico do privilegiranega sodstva, kar pomeni, da so si ga pridobili z zaslugami. Salzburški so tu imeli od leta 1222 za krajši čas tudi kovnico denarja. Kraj se kot trg prvič omenja leta 1432.

Leta 1570 so rajhenburški vitezi izumrli, potem pa so se lastniki na veliko menjavali, med njimi **Moškoni**, **Attemsi** in od leta 1881 naprej meniški **red trapistov**, ko ga je od Veita Jakoba pl. Gallensteina kupil brat **Gabrijel Giraud** in ga izročil trapistom, močni veji cistercijanskega reda. Ti so ga posedovali do zadnje svetovne vojne. Samostan se je imenoval **Marija rešiteljica** v Rajhenburgu.³⁶ Med vojno so v gradu Nemci vzpostavili zbirni center za slovenske izgnance. Preko 45.000 jih je od tukaj odšlo v izgnanstvo.

~ Tradicionalno državno tekmovanje harmonikark

36 | *Trapisti v Rajhenburgu; Katalog stalne razstave, avtorica Irena Fürst, Grad Brestanica, 1993, str. 1-5*

Brestanica, Rajhenburg

~ Menihova celica

Grad je dobil podobo prave renesančne rezidence v času okoli 1600, ko je v njem gospodoval **Gall pl. Gallenstein**. V renesančnem traktu je ohranjen del fresk. Najbolj so to podobo spremenili trapisti, ko so leta 1851 grad povsem podredili svojim potrebam. Ukvarjali so se s pridelavo sira, ki nosi ime po redu, izdelovali so odlično čokolado in liker z blagovno znamko Imperial.

Danes je grad lepo urejen, obiskovalci si lahko ogledajo stalno zbirko o življenju in delovanju trapistov, Muzej izgancev, političnih zapornikov in konfinirancev in lokalno zgodovinsko zbirko Brestanica skozi čas. Na ogled je tudi **Galerija Fabjančič**, v kletnih prostorih pa je **Galerija vin vinorodne dežele Posavje**. V slikovitem grajskem atriju se vrstijo kulturne prireditve.

Kraj se je razvijal ob sotočju Brestanice in Save ter ob prometnih poteh že rimske trase Drnovo-Krško-Brestanica-Sevnica ali Podsreda. Nad okljuko potoka Brestanica na kopastem pomolu se je razvijalo vaško naselje, ki ga je zaključevala cerkev **sv. Petra** in **Pavla**, pozneje samo sv. Petra. Tu se je sprva razvila kaplanija, nato župnija z župniščem, gospodarskimi poslopji, mežnarijo, pokopališčem in okroglo kapelo **sv. Mihaela**. Tu sta se sčasoma tudi ustalili dve poti: zgornja leta 1678 z imenom **Šutna** in spodnja 1676 z imenom **Kantalón**.³⁷

Današnje trško jedro je nastalo v 14. stoletju na skromni ravnici. Tretji gornji del trga se je razvil šele v 18. stoletju na sotočju Senovskega potoka in Brestanice med podružnično cerkvijo sv. Sebastijana in dvorcem na Gorici. Naselbina je razvila tudi svoj savski pribrežni del, ki sega od nekdanjega pristanišča, kjer je sedanji kolodvor, mimo spodnjega gradu na sotočju Brestanice in Save, kjer je nekoč obratoval brod, do Penka v Dolenjem Leskovcu.³⁸

³⁷ | Brestanica, zbornik člankov in razprav, Brestanica 1982; Jože Curk: Brestanica, Gradbeno-zgodovinski oris, str. 109

³⁸ | Prav tam

Mogočna bazilika

Cerkev **Lurške Marije – Slovenski Lurd** so v letih 1908-1914 gradili v neoromanskem slogu po načrtih graškega arhitekta **Hansa Pascherja**. Mogočna triladijska cerkev je ena največjih in najlepših cerkva v Sloveniji. Posvetili so jo 2. junija

~ Mogočna osrednja ladja

1914, za baziliko pa razglasili leta 1929. Istega leta je dobila velike orgle. Opremo so večinoma uvozili iz Italije in Francije. Notranjščino sta leta 1911 poslikala Italijan **Oswaldo Bierti** in Korošec **Peter Markovič**. Posebne pozornosti je vredna gotska Pieta iz prve polovice 15. stoletja.

~ Cerkev Lurške Marije

Brestanica, Rajhenburg

Omenili smo že cerkev **sv. Petra** ob brestaniškem pokopališču. Gotska stavba z rebrasto obokanim prezbiterijem je ena najpomembnejših kulturnozgodovinskih spomenikov v kraju. Sledila je romanski, vendar od njene prednice ni ostalo ničesar. Stala naj bi že v 11. ali 12. stoletju. Sedanjo so začeli graditi v 13. stoletju, končno podobo je dobila 1896. Ob njej je bila do leta 1830 tudi kostnica. Omeniti moramo renesančna reliefna nagrobnika: iz leta 1502 je nagrobnik **Margarete Rajhenburške - Gradenek**, iz leta **1563** pa nagrobnik viteza **Franca Gradeneka**, ki je izklesan v njegovi naravni velikosti. Omembe vreden je tudi veliki oltar iz črnega marmorja iz druge polovice 17. stoletja. Lesena prižnica nosi kipe štirih evangelistov, v kapelici **sv. Ksaverija** pa je leta 2006 obnovljen baročni oltar iz leta 1740.

Sredi naselja je gotska podružnična cerkev **sv. Sebastijana (Boštjana)**. Sprva so mislili, da je bila zgrajena leta 1532, vendar so ob prenovi leta 1996 odkrili dokaze o začetku gradnje okoli leta 1200. Trije črnozlasti leseni oltarji sodijo v sredo in v drugo polovico 17. stoletja. Zanimiva je razčlenjena arhitektura zvonika. Ogleda vredni so tudi kipi sv. Sebastijana, sv. Barbare, sv. Roka, sv. Leopolda in sv. Florijana.

Na razgledni legi nad starim jedrom kraja, je prav tako srednjeveška podružnična cerkev **sv. Mohorja** z vrsto oltarjev iz 17. in 18. stoletja. Gotskemu jedru iz leta 1477 so pozneje prizidali kapelo **sv. Notburge** z baročnimi poslikavami motivov iz njenega življenja.³⁹

~ Cerkev sv. Petra

Dva brata in Turn

Seveda pa ob potepanju po Brestanici ne moremo mimo spodnjega gradu oziroma graščine **Turn**, ki je tik ob mostu oziroma železniški progi in ga danes imenujejo tudi **Flisov grad**. Zgodovinski viri o nastanku gradu še niso dovolj raziskani, naziv Flisov grad pa izvira od nekdanjega lastnika. Po pripovedki naj bi nastal zaradi dveh sovražnih bratov. Tako hudo sta se sprla, da se je eden od njiju preselil v dolino in si tu postavil novo grajsko stavbo. S tem sovražnosti med njima še ni bilo konec. Leta 1434 naj bi iz obeh gradov hkrati

ustrelila drug drugega.⁴⁰ Kljub legendi je tak konec med njima manj verjeten, saj takrat ni bilo tako preciznega orožja. Bolj se misel nagiba k sklepu, da sta se ob nekem, pač ponesrečenem, poskusu sprave pobila do smrti...

Nedvomno je bila lastnica graščine salzburška nadškofija, z njo pa so upravljali gospodje Rajhenburški. Današnja podoba je iz 17. stoletja.

V Brestanici so vzorno poskrbeli, da ne bi pozabili na čas 2. svetovne vojne, ki je Slovincem prinesel veliko gorja. Tu je spomenik pod gradom, ki je posvečen izgnanstvu, na nekdanjem grajskem gospodarskem poslopju je spominska plošča, v skalo grajskega vznožja je vzdana spominska plošča pregnanim in zavednim slovenskim duhovnikom.

~ Turn

Brestanica, Rajhenburg

Elektrika in papir

Del Brestaniške vedute je tudi **Termoelektrarna Brestanica**. Njeni začetki segajo v leto 1939, ko so jo načrtovali zaradi velikih zalog rjavega premoga v bližnjem Senovem. S proizvodnjo elektrike so začeli leta 1943. Po vojni je doživela obnove in danes je sodobna elektrarna, ki za pogon uporablja zemeljski plin in lahko kurilno olje ali pa oboje. Je predvsem dragocena in zanesljiva rezerva v kriznih obdobjih pomanjkanja električne energije. Ukvarja se tudi s proizvodnjo pare in tople vode.⁴¹

Še eno podjetje je v kraju, ki je vezano na tradicionalno proizvodnjo papirja in papirnih izdelkov v Posavju. To je **Tespack**, katerega začetki segajo v 60 leto 20. stoletja. Današnja družba je bila takrat enota papirnice Videm Krško, na novi lokaciji v Brestanici pa so začeli delovati leta 1980. Tespack je danes del grupacije Duropack AG s sedežem na Dunaju. Letno proizvedejo 60 milijonov kvadratnih metrov valovitega kartona.⁴²

V **Armeškem** je cerkev **sv. Križa**, ki izhaja iz srednjega veka, vendar je na zunaj povsem barokizirana. Krasi jo baročni zvonik in v glavnem oltarju kompozicija Križanja.

~ Brezskrbni trenutki v bazenu

Na **Gorici pri Raztezu** je srednjeveška cerkev **sv. Duha**, ki je tudi barokizirana. V **Gorenjem Leskovcu** je cerkev **sv. Antona**, tudi baročna. V kapeli **sv. Ane** je neogotski oltar z baročnimi plastikami. V **Stranju** je cerkev **sv. Ahaca**, dokončana leta 1997, na Cirju pa je mnogo starejša cerkev **Vseh svetnikov** iz leta 1400. Na **Rožnem** je pokopališka cerkev **sv. Kancijana**.

41 | www.hse.si/teb

42 | www.tespack.si/si/vsebina.php?sklop=zgodovina, www.tespack.si/si/vsebina.php?sklop=proizvodnja

Senovo

V slikovit kraj pod mogočnim Bohorjem lahko pridemo iz Brestanice ali pa iz Pod-srede. Marsikdo ne bi vedel zanj, če ne bi bilo tukaj premogovnika rjavega premoga, ki so ga odprli že pred več kot 200 leti, sedaj pa je v postopku zapiranja. Arheološke najdbe govorijo o prastarih naselitvah Rimljanov. Žal sta povsem izginila srednjeveška gradova **Tvarog** in **Šperenberg, Reichtenstein** na Reštanju pa nam je zapustil skromne sledi.

Sedanja **Vas** na vznožju vzpetine **Armes** je staro Senovo. Kraj se je začel hitreje širiti in razvijati šele po 1. svetovni vojni, ko so začeli izkoriščati premog na veliko. Še leta 1900 je kraj štel komaj 300 prebivalcev.⁴³ Na Senovem je premog prvič omenjen leta 1796, odkril ga je kovač **Grabnar**. Po nekaterih virih je do leta 1832 s tem premogom žgal opeko eden od grofov **Attems** v brežiški opekarni. Življenje se je na Senovem začelo hitreje razvijati od leta 1904, ko je začela Trboveljska premogokopna družba z načrtnim izkopavanjem in prodajo premoga. Do leta 1928 so delali na površinskem

~ *Kocka rudarjenja, delo akademskega kiparja Toneta Demšarja*

43 | *Krajevni leksikon III, stran 160*

Senovo

kopu s parnimi bagri, jamsko delo je bilo omejeno le na eno polje. Šele pozneje so zgradili rov Ravne ter namesto žičnice zgradili ozkotirno železnico do separacije.⁴⁴

Premogovno področje je zajemalo kraje Šedem, Reštanj, Mrčna sela, Srobotna dolina, Veliki Kamen in Senovo. V prvih desetletjih 19. stoletja so delali le na površinskem kopu. Glavni kop je bil »Filipi« in malo nižje pod njim »Luizin rov«.

Z rudarjenjem so nastale v kraju tudi stanovanjske kolonije, in sicer Stara kolonija 1923 za delavce, Uradniška kolonija 1925 za uradnike in Nova kolonija po letu 1945. V njej je ohranjena in še v uporabi skupna krušna peč s štirimi kurišči, v uradniški koloniji pa z enim kuriščem.

~ Svetilka rudarske sreče, delo arhitekta Mitje de Glerie

44 | Željko Halambek, Anton Seher, Anton Petrovič: Tehnična dediščina, železnica premogovnika Senovo, Senovo 2006, str. 3

~ Ponazoritev rudarskega rova v šoli

Zbirka fosilov in mineralov

~ Fosil ribe

Leta 1929 je kraj dobil novo šolsko stavbo. Tudi število otrok je naraščalo s številom prebivalcev oziroma številom zaposlenih v premogovniku.

V kraju je veliko pomnikov rudarjanja: sodobna skulptura Kocka rudarjenja je delo ljubljanskega akademskega kiparja **Toneta Demšarja**, Svetilka rudarske sreče je izdelana po zamisli arhitekta **Mitje de Glerie**, pred osnovno šolo je obnovljena vlakovna kompozicija, v šoli je urejen premogovniški rov. Skoraj neznana, a precej pomembna in bogata je geološka zbirka kamnin, fosilov in mineralov, ki je v šoli lepo razstavljena in primerna za ogled.

V kraju stoji osrednji **sopomenik borcem in žrtvam fašizma** in manjši pred rudniško delavnico. Na nekdanjem občinskem poslopju je vzdana plošča v spomin na napad XIV. divizije.

V Senovem je zanimiva župnijska cerkev Kristusa iz groba vstalega. Župnija je v Senovem mlada, saj deluje šele od leta 1964. Ker so imeli prej majhno cerkev sv. **Ja-**

Senovo

~ Polži iz zbirke fosilov in mineralov

neza Krstnika, so se odločili za novogradnjo. Zaupal jo je mlademu arhitektu **Janezu Fuerstu** iz Ljubljane. Načrte je v sodelovanju z župnikom **Janezom Nanutom** prilagodil duhu rudarskega kraja, zato ima zvonik podobo rudarskega jaška Zaklo. Slike v cerkvi so delo ljubljanskega akademskega slikarja **Leona Koporca**.

~ Cerkevni stolp v obliki rudarskega jaška Zaklo

Bohor šumi

Iz Senovega vodi cesta na Bohor, ki pa ga seveda lahko osvojite tudi tako, da vzamete pot pod noge. **Koča na Bohorju** je na nadmorski višini 898 m, še naprej od nje pa vas vodi cesta in potem gozdna pot do **partizanske bolnišnice** na Travnem lazcu. Služila je borcem Kozjanskega odreda, v njej pa so se zdravili tudi borci XIV. divizije in težko ranjeni ameriški pilot in njegov telegrafist. Aprila leta 1944 je bila izdana in Nemci so jo uničili. Leta 1967 so jo obnovili, danes je ponovno povsem obnovljena.⁴⁵

~ Na Bohorju so kar štiri slikoviti slapovi: Pod Bojanco, Bojavnik (na sliki), Ubijavnik in Orgle nad Peklom.

~ Planinski dom na Bohorju

45 | Turistični vodnik po Krški občini, 2003, str. 64

Senovo

Na Bohorju je pod **Zajselami partizanska tehnika** France Prešeren. Tehniko so postavili leta 1944, pod njo je padal slap Pekel, ki je s hrupom preglasil ropot strojev. Ker je bila izdana, so jo Nemci 26. februarja 1945 požgali. Po vojni so jo v celoti obnovili. Na Bohorju je več pomnikov NOB, saj je bil Bohor eden od zibelk slovenskega partizanstva.

~ Notranjost bolnišnice

~ Partizanska bolnišnica na Trnovem Lazu

~ Koprivnica s cerkvijo Marije Vnebovzete

Če nadaljujemo pot po cesti iz Senovega proti Podsredi, pridemo skozi kraje **Mali** in **Veliki Kamen** do **Koprivnice**, kjer se konča meja krške občine. O nastanku imena kraja kroži med ljudmi zgodba, ki pravi, da je v davnih časih neka deklica sredi vasi pasla kravjo čredo. Med igro je sredi kopriv našla svetinjico z Marijino podobo. Med širjenjem zgodbe se je z ustnim izročilom uveljavilo po koprivah ali koprivcah krajevno ime. Na kraju omenjene najdbe naj bi stala že prej predhodnica današnje cerkve **Marije Vnebovzete**, ki je leta 1780 postala župnijska. V njej

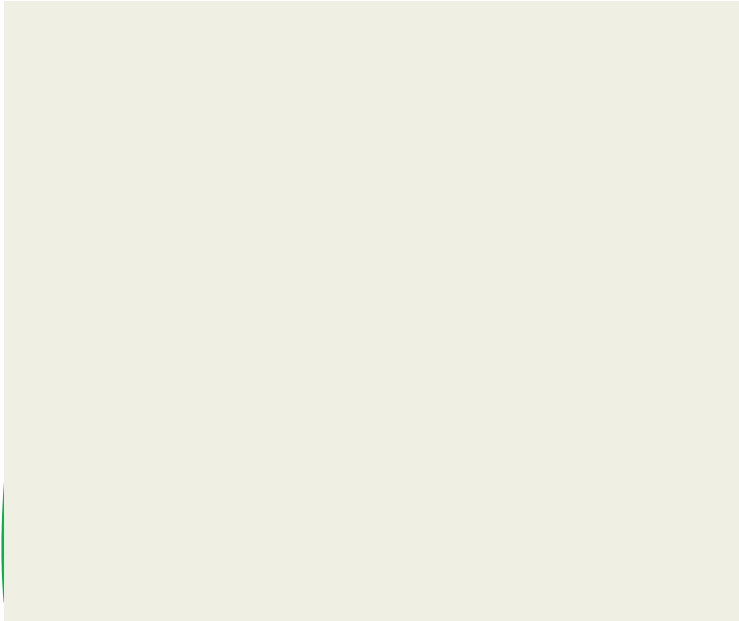
je lep baročni oltar. Ima še tri podružnične cerkve: **sv. Martina** na Velikem Kamnu, **sv. Jošta** na Joštu in kapelico **Marije Lurške** v Koprivnici. Kapelico je sredi kraja, tik pod župno cerkvijo dal leta 1885 postaviti domačin Blaž Sikošek v zahvalo za srečno vrnitev iz bitke pri Novari. Leta 1974 jo je povsem obnovila njegova nečakinja Margareta Hess, ki je tudi napisala knjižico o nastanku kapele.⁴⁶

Če v Koprivnici zavijemo proti **Kostanjeku**, bomo na vrhu vasi med vinogradi uzrli cerkev **sv. Vida**, ki je v jedru morda še srednjeveška.

~ Kapela Marije Lurške

⁴⁶ | Margareta Hess: *Kako je nastala kapelica v Koprivnici (brez letnice in kraja izida)*

Naslovi za informacije

1	OBČINA KRŠKO – oddelek za gospodarske dejavnosti	Cesta krških žrtev 14	8270	Krško
2	OBČINSKA TURISTIČNA ZVEZA KRŠKO	Zdole 33	8272	Zdole
3	TURISTIČNA AGENCIJA BOOM KRŠKO	Cesta krških žrtev 7	8270	Krško
4	TURISTIČNO DRUŠTVO KRŠKO	Cesta 4. julija 59	8270	Krško
5	TURISTIČNO DRUŠTVO SENOVO	Titova cesta 98	8281	Senovo
6	TURISTIČNO DRUŠTVO ZDOLE	Zdole 18	8272	Zdole
7	TURISTIČNO DRUŠTVO KOPRIVNICA	Veliki Kamen 42	8282	Koprivnica
8	TURISTIČNO DRUŠTVO BRESTANICA	Cesta izgnancev 3	8280	Brestanica
9	TURISTIČNO DRUŠTVO PODBOČJE	Podbočje 70	8312	Podbočje
10	TURISTIČNO DRUŠTVO BREZOVSKA GORA	Brezovska gora 15, p.p. 20	8273	Leskovec pri Krškem

~ Gradišče in energijske točke na Gori

Uredniški odbor

**Mirko Avsenak, Milan Brecl,
Irena Mesinger, Anton Petrovič,
Anton Planinc, Slavko Šribar**

Besedilo

Drago Medved

Lektoriranje

Uniglobal d.o.o.

Fotografije in oblikovanje

Marinšek & Marinšek, Velenje

Tisk

Eurograf, Velenje 2006

Založnik

Občina Krško, Občinska turistična zveza Krško

Izdajatelj

BooM d.o.o. Krško

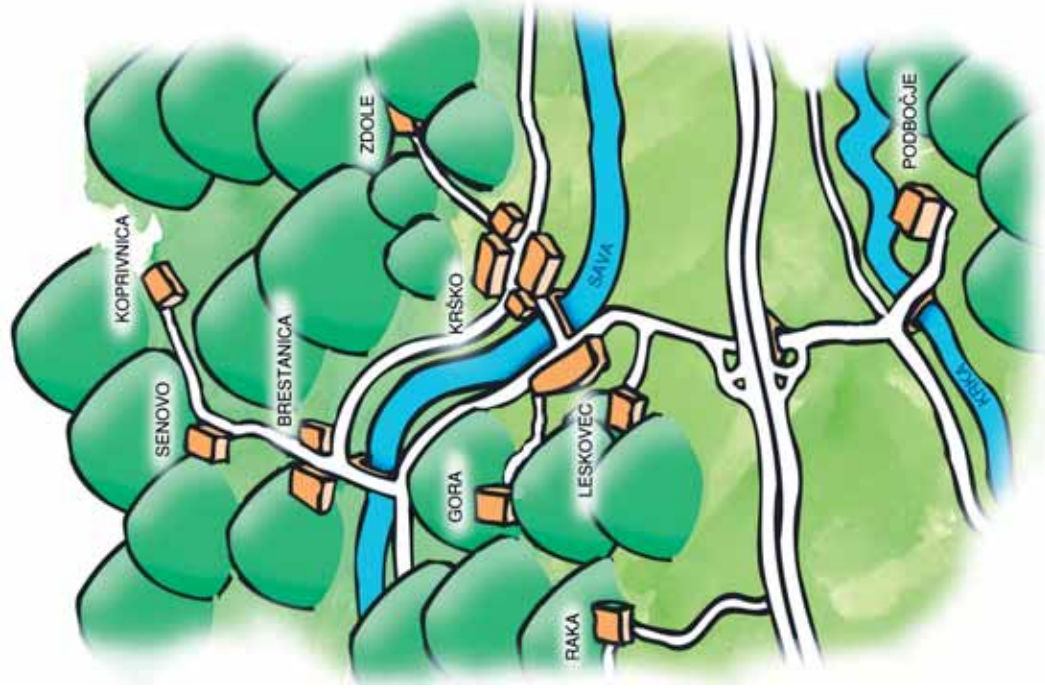
Naklada

6000 izvodov

~ Mesto Krško - center

~ Krško z okolico

